

MONITORING BUDŽETA GRADA TUZLE

Rodno-odgovorno budžetiranje

Tuzla, 2014.

IZDAVAČ:
UDRUŽENJE ŽENA ROMKINJA “BOLJA BUDUĆNOST”

ZA IZDAVAČA:
INDIRA BAJRAMOVIĆ

PUBLIKACIJU RADILA:
AIDA JAŠAREVIĆ

FINANSIJSKI PODRŽAO:
CARE INTERNATIONAL

POD POKROVITELJSTVOM:
AUSTRIAN DEVELOPMENT COOPERATION

DESIGN:
MIRSAD BAJRAMOVIĆ

ŠTAMPA:
OFF-SET štamparija Tuzla

SADRŽAJ

UVOD	5
OBRAZOVANJE	9
STAMBENO ZBRINJAVANJE	12
ZAPOŠLJAVANJE	13
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	14
GRAD TUZLA	16
ROMI/ROMKINJE U GRADU TUZLI	19
OBRAZOVANJE	21
STAMBENO ZBRINJAVANJE	23
ZAPOŠLJAVANJE	26
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	28
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35

UVOD

Bosni i Hercegovini ove godine pripala je čast da predsjedava Dekadom Roma, koja okuplja članice devet zemalja jugoistočne i centralne Evrope. BiH je 2008. godine zvanično postala članica „Dekade socijalne inkluzije Roma od 2005. do 2015. godine“ i time se obavezala da će sprovesti Nacionalni akcioni plan za rješavanje problema ove populacije u oblasti stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite i obrazovanja. BiH je kako je navedeno, Dekadi Roma, programu Evropske unije koji ima za cilj pobošljavanje sveukupnog položaja ove populacije u društvu, pristupila sa tri godine zakašnjenja. Oko njenih rezultata čuju se različita mišljenja, ali malo ko smatra da je uspjela u svojim ciljevima.

Romi su najbrojnija nacionalna manjina u Bosni i Hercegovini, a prema dostupnim podacima dobivenim u okviru procesa evidentiranja romskih potreba i drugim istraživanjima, Romi su i najugroženija nacionalna manjina po svim društvenim parametrima koji se uzimaju u obzir prilikom procjenjivanja socijalnog statusa neke zajednice ili društvene grupe. Od svih nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini nijedna se ne nalazi u socijalnom položaju koji je po svojoj težini i problematičnosti imalo sličan položaju romske manjine, čiji predstavnici žive skoro na cijelom prostoru Bosne i Hercegovine, tačnije na prostoru 71 opštine. Socijalna isključenost romske populacije očituje se prije svega u tome što su i pojedinci i čitave porodice gurnuti na margine društva, te spriječeni da u svom punom kapacitetu učestvuju u ekonomskim, društvenim i kulturnim tokovima, prije svega zbog siromaštva i/ili nedostatka osnovnih znanja i mogućnosti za obrazovanje i zaposlenje.¹

Položaj pojedinaca i/ili ove manjinske grupe udaljava Rome od mogućnosti obrazovanja i zaposlenja, te smanjuju njihovu mogućnost za ostvarivanje prihoda, tako da su mnogi od njih isključeni i ne učestvuju u društvenim aktivnostima u zajednici. Činjenica je također, da je posljednjih godina stanje romske zajednice unaprijedeno pa su

1 Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

oni nešto bolje organizovani, ali to su isključivo predstavnici ove manjine - tu sasvim malo participiraju predstavnici ostalih zajednica i etničkih skupina, tako da Romi i sada djeluju kao izolovana grupa.²

Zakonski okvir i odredbe za zaštitu prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini čine, osim Ustava Bosne i Hercegovine, i zakoni o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina usvojeni na državnom nivou, entitetskim nivoima i u nekim kantonima u FBiH, te Zakon o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Romske zajednice u Bosni i Hercegovini su naročito ugrožene zbog generalno niskog nivoa obrazovanja, nedostatka ličnih dokumentata, diskriminacije i ograničenog pristupa građanskim, političkim, socijalnim, ekonomskim i kulturnim pravima. Iako najbrojnija nacionalna manjina u BiH, istovremeno su i socijalno najugroženija manjina, prema svim parametrima po kojima se mjeri i određuje status bilo koje društvene grupe. U odnosu na pripadnike bilo koje druge nacionalne manjine u BiH, (od 17 njih, koliko ih priznaje Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina iz 2003. godine), i konstitutivne narode, romska djeca se najmanje upisuju i završavaju osnovnu, srednju školu i fakultete. Procenat zaposlenih Roma u javnom sektoru u BiH je izuzetno nepovoljan, a preduzeća i zanatskih radnji u vlasništvu Roma je vrlo malo.³

Pokazalo se da najčešći izvor prihoda pripadnika/ca ove nacionalne manjine jeste samozapošljavanje, i to u sektoru prikupljanja sekundarnih sirovina i reciklaže otpada. To znači da je najveći broj Roma u BiH u stanju socijalne potrebe i da bi o njima trebali brinuti centri za socijalni rad i druge ustanove i organizacije za socijalno zbrinjavanje i humanitarne aktivnosti. U praksi, međutim, to najčešće nije slučaj, pa su mnogi pripadnici ove nacionalne manjine na samom dnu ljudske egzistencije.

Podaci o broju Roma u Bosni i Hercegovini su vrlo oprečni. Oni se kreću od oko deset hiljada (prema popisu stanovništva iz

² Ibid

³ „Rodna dimenzija uzroka odustajanja Romske djece od obaveznog školovanja u zemljama regije - BiH“, 2011., „Bolja budućnost“, Tuzla.

1991., obzirom da zvanični podaci sa popisa iz 2013. još uvijek nisu zvanično objavljeni) do oko stotinu hiljada (kako tvrde predstavnici nekih romskih udruženja). Broj od oko 70 hiljada Roma u Bosni i Hercegovini uoči rata mogao bi se smatrati kao najpričutniji, s tim što znatan procenat ovog stanovništva i sada živi u inostranstvu kao izbjeglice.

Za položaj i prava Roma postoje i zakoni koji se odnose na oblast zapošljavanja, stanovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, a koji su u zavisno od ustavnih nadležnosti doneseni na nivou entiteta Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, te u kantonima i Brčko Distriktu BiH. Sagledamo li stanje u ranijem periodu, vidjećemo koliko su intenzivirane aktivnosti na unapređenju položaja manjina, a posebno Roma u Bosni i Hercegovini. Najveći broj aktivnosti odnosi se na preuzimanje i harmonizaciju pravnog okvira s međunarodnim standardima UN-a i Vijeća Evrope, a posebno na ratifikaciju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope 2002. godine, čime je država preuzela obavezu da aktivnom politikom, zakonima i drugim aktima radi na ostvarivanju načela utvrdenih ovom konvencijom, posebno kada su u pitanju Romi.

Aktivnija politika na poboljšanju zaštite najugroženije - romske manjine započinje imenovanjem savjetodavnog i koordinirajućeg tijela 2002. godine od strane Vijeća ministara BiH - Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Odbor za Rome), koji je imenovan 2012. godine, a u trećem mandatu na period od 4 godine. Treba spomenuti da Odbor za Rome čini i 5 Romkinja, članica Ženske romske mreže Uspjeh, što je svakako značajan napredak u političkoj participaciji Romkinja. Odbor za Rome ima nadležnost da raspravlja o svim značajnim pitanjima sadržanim u Strategiji Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u BiH, te je nadležan da prati provođenje, inicira i predlaže različite aktivnosti u svrhu efikasnije realizacije Dekade inkluzije Roma 2005. - 2015. godine.⁴

4 Revidirani Akcioni plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013. – 2016. godine

Odbor za Rome zadužen je za sistemsko praćenje provođenja Akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite, kao i Revidiranog plana o obrazovnim potrebama Roma u Bosni i Hercegovini; donosi operativne planove i predlaže mjere za unapređenje provođenja Akcionog plana; preko svojih predstavnika inicira aktivnosti na osiguranju sredstava u budžetima institucija na nivou Bosne i Hercegovine i entiteta za potrebe realizacije Akcionog plana; prati utrošak odobrenih sredstava u budžetima institucija Bosne i Hercegovine i institucija entiteta za realizaciju Akcionog plana u sve tri oblasti i dinamiku njegove realizacije; uključuje se u ostvarivanju kontakata s potencijalnim donatorima i drugim zainteresovanim stranama u svrhu osiguravanja sredstava za provođenje Akcionog plana; s ciljem donošenja validnih stavova, zaključaka i preporuka, Odbor može, u skladu sa finansijskim mogućnostima, formirati stalne ili povremene komisije i tematsko-stručne grupe, a posebno u okviru implementacije Akcionog plana, te svojim aktom može utvrditi sistem monitoringa realizacije planskih aktivnosti za Rome u Bosni i Hercegovini i pratiti metodologiju utroška donatorskih i budžetskih sredstava namijenjenih za realizaciju Akcionog plana.

Pristupanjem Dekadi Roma Bosna i Hercegovina intenzivira svoje aktivnosti obavezujući se da će svake godine tokom trajanja Dekade osiguravati novčana sredstva neophodna za provođenje Akcionog plana za Rome kojim su kreirane aktivnosti usmjerenе na rješavanje romskih egzistencijalnih potreba kao što su stanovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita i obrazovanje. Dekada Roma obavezuje zemlje članice da usvoje nacionalne akcione planove za Dekadu Roma, obezbijede efikasno učešće romskog društva, razmotre mogućnost podrške rada romskim konsultantima, osiguraju transparentnost i razmjenu informacija, uspostave mehanizam za monitoring, ojačaju kapacitet romskih organizacija, obezbijede redovno izyještavanje o napretku u vezi s ciljevima Dekade Roma, itd. Bosna i Hercegovina je Dekadu Roma prihvatile kao praktičan model za izgradnju odgovarajućih standarda, metodologije i međusobne saradnje država i međunarodnih organizacija i institucija u borbi protiv siromaštva romske populacije, njihovog isključivanja i diskriminacije u regionalnom okviru.

Raspoloživi izvori ukazuju da Vlada BiH svake godine izdvaja 1,512 miliona EUR-a za aktivnosti iz Akcionog plana. U 2013. godini, ukupno 1,512 miliona EUR-a je izdvojeno za Akcioni plan, što je isti iznos kao u 2012. godini. Raspodjela sredstava je slijedeća: smještaj 1,025 miliona EUR-a, zapošljavanje 364,000 EUR-a, zdravstvena zaštita 107,700 EUR-a i upravljanje podacima o potrebama Roma 15,300 EUR-a. Sredstva su dodijeljena Federaciji u iznosu od 62.66%, RS-u 31.34% i Brčko Distriktu BiH 6%. U FBiH, Vlada je za 2013. godinu dodala još 46,000 EUR-a za zapošljavanje te 25,000 EUR-a za zdravstvenu zaštitu Romkinja trudnica i novorođenčadi.⁵

U narednom tekstu ponaosob ćemo obraditi 4 ključna problema s kojima se suočava romska populacija, a koji se kroz Dekadu Roma nastoje sistematski nastoje riješiti.

OBRAZOVANJE

Prema stajalištu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice iznesenom u Izvještaju o implementaciji decenije uključivanja Roma u BiH od 20. augusta 2013. godine, ključne barijere koje ograničavaju prilike i pristup kvalitetnom obrazovanju Roma su ekstremno siromaštvo, promjene mjesta boravka, neshvatanje važnosti obrazovanja njihove djece, te nedovoljnost finansijskih sredstava na državnom nivou da se realiziraju sve mjere koje su planirane u Akcionom planu u obrazovanju Roma. Naime, na državnom nivou u 2012. godini, kao ni u 2013., nisu izdvojena nikakva finansijska sredstva za podršku u realizaciji nijedne mjeru revidiranog Akcionog plana BiH o obrazovnim potrebama Roma. Međutim, nadležna ministarstva obrazovanja izdvajaju budžetska sredstva, ali ona još uvijek nisu dovoljna da podrže upis, pohađanje i završetak škole za svu romsku djecu.

U julu 2010. godine, Vijeće ministara usvojilo je Revidirani akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma (RAP) koji sadrži ciljeve i mjeru koje je potrebno provesti na teritoriji cijele države. BiH

⁵ Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

ima 12 nadležnih ministarstava obrazovanja i jedan Odjel u Brčko distriktu, a ni jedna od ovih institucija nije sačinila posebne planove i programe u cilju podrške obrazovanja Roma, nego su fokusirane na implementaciju RAP-a.

Početkom 2012. godine MLJPI je u saradnji s relevantnim državnim, entitetskim i kantonalnim ministarstvima i institucijama iz oblasti socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja, policije, pravosuđa, komunikacije, te nevladinog sektora završila aktivnosti na sačinjavanju Metodologije za prikupljanje podataka za izradu prvog izvještaja o socijalno isključenim kategorijama djece u BiH. Prema informacijama dobivenim od predstavnika osnovnih škola u Živincama, Tuzli i Bijeljini (općine s najvećim brojem romske populacije) iznesen je problem napuštanja BiH većeg dijela romskih porodica, a samim tim su i njihova djeca napustila škole u BiH. Tako je na prvom polugodištu školske 2012 / 2013 godine jedna trećina romske djece bila neocijenjena zbog odlaska u inostranstvo. Škole se suočavaju s problemom velikog broja neopravdanih izostanaka romske djece s nastave.⁶

Zakoni o obrazovanju za ovakve situacije nalažu disciplinske mjere (prebacivanje iz jednog odjeljenja u drugo ili prebacivanje iz jedne škole u drugu), ali su škole tolerantne na ovaj problem kada su u pitanju romska djeca iz razloga što bi im to otežavalo buduće školovanje. S druge strane, zbog velikog broja izostanaka s nastave, romska djeca generalno postižu lošije rezultate u obrazovanju.⁷

U pogledu obrazovanja romska udruženja ističu donekle pozitivan pomak u pogledu upisa romske djece u prve razrede osnovne škole i osiguravanju udžbenika, ali je zabrinjavajuće mali broj srednjoškolaca i studenata. Kao osnovne uzroke prosječno niskog stepena obrazovanja Roma, udruženja ističu lošu implementaciju Akcionog plana, loše obrazovne i socijalne politike, siromaštvo i

6 Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

7 Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

loše ekonomsko-socijalne uvjete, predrasude i diskriminaciju prema Romima, nedovoljna osviještenost i nezainteresiranost Roma za obrazovanje, nedostatak ličnih dokumenata. Odnos organa lokalne samouprave prema obrazovanju Roma, udruženja ocjenjuju kao vrlo loš i imaju podijeljen stav oko toga da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog obrazovanja.

Uglavnom ističu negdje prisutnu praksu lošeg pristupa i manje posvećenosti nastavnog osoblja romskoj djeci, omalovažavanje djece i predrasude, vršnjačko omalovažavanje i ismijavanje, separaciju u odnosu na drugu djecu, te nacionalna netrpeljivost. Statistiku u vezi s brojem učenika koji pohađaju školu potrebno je posmatrati u odnosu na ukupan broj romske populacije koja živi na području konkretne općine, jer primjeri općina Živinice i Tuzla, gdje 500 učenika pohađa osnovnu školu na području Živinica i oko 870 učenika na području Tuzle, su značajni posebno s obzirom na veličinu romske zajednice koja živi na području ove dvije općine gdje je procjena da živi oko 10 000 Roma. Primijetan je i značajan broj Roma koji studiraju, a a navodi se da u Tuzli jedan Rom završava postdiplomske studije.⁸

U 2013. godini OCD su dale značajan doprinos, realizacijom projekata u kojima zajedno učestvuju romska i ne-romska djeca, zatim OCD koje pomažu romskoj djeci da savladaju školsko gradivo, i ostale organizacije koje pružaju podršku romskoj djeci i njihovim roditeljima u nastojanjima da im osiguraju obrazovanje. Iako je postignut napredak u desegregaciji u školama, i dalje se često dešava da romska djeca izostaju iz škole bez osnovanog razloga, te da je u nekim lokalnim zajednicama bilo slučajeva lošeg tretiranja romske djece od strane njihovih nastavnika, u smislu ismijavanja i ponižavanja.

Shodno Akcionom planu za obrazovanje Roma, relevantne institucije nisu dodijelile dovoljan iznos sredstava za podršku upisu, pohađanju nastave i završetku školovanja. Stoga projekti koji se sprovode u BiH, kao odgovor na Akcioni plan, ne rješavaju pitanja segregacije romske djece u školama. Prema istraživanju koje je

⁸ Ibidem

obavilo MLJPI i BiH Agencija za statistiku, u BiH je stopa pohađanja škole kod romske djece 69.3%, dok 40% romske djece ne završavaju osnovnu školu u BiH. Treba nasvesti, da se romski jezik ne koristi u školama u BiH, i nema školskih udžbenika na romskom jeziku, kao ni literature. Značajan broj romske djece (62.43%) uopšte ne znaju romski jezik.

STAMBENO ZBRINJAVANJE

Akcioni plan o stambenom zbrinjavanju Roma je usvojen u julu 2008. godine, a u 2012. godini je počela revizija Akcionog plana u cilju realnijeg planiranja aktivnosti, budžeta i uspostavljanja boljih indikatora, kako bi se mogle vršiti procjene rezultata. MLJPI i Vijeće ministara BiH je donijelo odluku da planira svake godine u državnom budžetu 1.500.000,00 EUR – a za rješavanje problema Roma.⁹

MLJPI raspolaže podacima o rezultatima u oblasti stambenog zbrinjavanja zaključno sa januarom 2013. godine prema kojim su ukupna uložena sredstva iz budžeta, donatorska sredstva i sredstva sufinansiranja implementatora za stambeno zbrinjavanje 12.085.405,71 KM, uključujući i sredstva iz 2012. godine. MLJPI redovno aplicirala za IPA sredstva i u 2012. godini odobren je iznos od 5 miliona EUR, koji će se realizirati u dvije faze, a 80% sredstava će biti direktno uloženo u stambeno zbrinjavanje Roma.

Također, u okviru IPA fondova – pred-pristupna pomoć za BiH za 2011. godinu osigurana su sredstva u iznosu od 2,5 miliona EUR za projekat kojim je predviđena podrška socio - ekonomskom uključenju romske populacije za 150 porodica u 14 općina u BiH putem obezbjeđenja stambenih jedinica i socio-ekonomskih mjera sa aktivnim učešćem lokalnih vlasti u općinama i u tabeli je dat prikaz po općinama. Također, od strane Evropske unije osigurana su sredstva za implementaciju projekta: „Sistem socijalnog stanovanja (SHS) -

9 Revidirani Akcioni plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013. – 2016. godine

Razvoj integralnog modela u teoriji i praksi“. Implementacija ovog projekta je započela 2. jula 2013. godine, a projektom je predviđeno stambeno zbrinjavanje za 62 ranjive i socijalno ugrožene porodice, što uključuje porodice osoba sa invaliditetom, manjine (uključujući i Rome), porodice pognulih boraca, samohrane roditelje sa djecom, porodice sa maloljetnom djecom bez roditeljskog staranja, civilne žrtve rata, porodice smještene u kolektivnim centrima, privremenim i improviziranim objektima, beskućnici u 5 općina: Prozor-Rama, Jablanica, Tuzla, Bijeljina, Stari Grad Sarajevo i Brčko distriktu, kao i unaprjeđenje postojećih modela socijalnog stanovanja, koristeći dobre prakse iz BiH i regionala uz uključivanje svih nivoa vlasti, s ciljem donošenja zakonske regulative uskladene sa EU standardima. Što se tiče Grada Tuzle izgrađeno je 13 stambenih objekata za 13 romskih porodica.¹⁰

ZAPOŠLJAVANJE

Prema stajalištu institucija vlasti, složena ekonomska situacija i negativan utjecaj svjetske ekonomske krize, uz nizak nivo obrazovanja i radnih kvalifikacija, osnovni su uzroci dosta lošeg stanja u oblasti zapošljavanja Roma, što je jedan od uzroka i njihove loše integriranosti u društvo što je signal za poduzimanje odgovarajućih mјera. Trogodišnja implementacija Aktionog plana zapošljavanja Roma nije do kraja ispunila očekivanja. Prema postojećim budžetskim projekcijama, u predstojećem periodu se ne očekuju bitne promjene u planiranim izdvajanjima. Sa izvjesnošću se može računati samo na iznos od ukupno 850.000.00 KM godišnje, koji uključuje sredstva granta MLJPI (710.000.00 KM) i doprinose iz budžeta resornih ministarstava FBiH (90.000.00 KM) i Tuzlanskog Kantona (50.000.00 KM).

Prema podacima dobivenim od strane Zavoda za zapošljavanje FBiH, ova institucija ne raspolaže evidencijom o broju zaposlenih Roma na području FBiH, s obzirom da nema nadležnost za praćenje

¹⁰ Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena/ ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

i vođenje takve evidencije. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje FBiH, na dan 1.10.2013. godine se nalazilo 2.597 osoba koje su se izjasnile kao Romi, od čega 1.181 žena. Najviše nezaposlenih Roma se nalazi na području Zeničko-dobojskog kantona (929), Tuzlanskog (647) i Kantona Sarajevo (481). Među nezaposlenim Romima, najviše je Roma bez kvalifikacije (NKV) 2.300, kvalificiranih (KV) 219, sa srednjom stručnom spremom 53, sa višom i visokom spremom 5.¹¹

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Akcioni plan BiH za rješavanje problema Roma iz oblasti zdravstvene zaštite, koji je usvojen 2008. godine, nastavljen je sa realizacijom i u 2012. godini. MLJPI i Vijeće ministara BiH su i u 2012. godini donijeli Odluku o izdvajaju sredstava iz državnog budžeta u iznosu od oko 1.475.000.00 EUR za rješavanje problema Roma od čega je 105.000.00 EUR trebalo biti korišteno za zdravstvenu zaštitu Roma. Osigurana sredstva za zdravstvenu zaštitu Roma u BiH za 2012. godinu implementirale su nadležne institucije na osnovu zaključenih Memoranduma o razumijevanju za implementaciju Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma u oblasti zdravstvene zaštite potpisanih između MLJPI BiH i Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, Instituta za javno zdravstvo RS i Odjela za zdravstvo i ostale usluge Brčko distrikta BiH.

Osnovnim paketom zdravstvenih prava predviđen je paket osnovnih prava za neosigurane osobe koji se finansira sredstvima budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosigurane osobe. Naime, tačka XI Odluke o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava, predviđa paket zdravstvenih prava za neosigurane osobe, državljanе BiH, s prebivalištem na teritoriji FBiH, s tim da se Tačka XI.a) ove Odluke odnosi na prava neosiguranih osoba do 18 godina, dok se tačka XI.b) odnosi na prava neosiguranih osoba preko 18 godina starosti. Stavom 2. tačke XI Odluke, propisano je da se prava navedena u stavu 1. tačke XI finansiraju iz sredstava budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosigurane osobe.

11 Ibidem

Međutim, treba imati u vidu da je početak primjene osnovnog paketa zdravstvenih prava za neosigurane osobe uvjetovan osiguranjem sredstava u budžetima kantona i općine za ove namjene.

Romima u FBiH je zagarantirano pravo na zdravstvenu zaštitu, kao i svim građanima FBiH i uslov ostvarivanja ovog prava je da se prethodno ispune uvjeti propisani Zakonom o zdravstvenom osiguranju. Međutim, prema informaciji dobivenoj od Ministarstva zdravlja FBiH veliki broj ove populacije ne posjeduje validne dokumente (državljanstvo, ličnu kartu, zdravstvenu knjižicu) što dodatno onemogućava ostvarivanje njihovih prava. Također, veliki broj Roma koji ispunjava odgovarajuće zakonske uvjete ne poznaje svoja prava, zbog čega su provođene mjere kao što su registracija Roma u romskim naseljima, provođenje informativnih kampanja o načinima i mogućnostima ulaska u shemu zdravstvenog osiguranja, a time i ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu. Nadalje, iz činjenice da je izuzetno mali broj Roma zaposlen, bilo u javnom bilo u privatnom sektoru, proizlazi i činjenica da je skroman broj onih koji imaju zdravstveno osiguranje i pristup zdravstvenoj zaštiti po toj osnovi. Razlozi zbog kojih roditelji ne registriraju djecu su različiti, od neposjedovanja dokumentacije potrebne za registraciju, najčešće majčinih ličnih dokumenata, do nedostatka informacija o načinima registracije (zakonskih rokova za prijavljivanje).¹²

12 Ibidem

GRAD TUZLA

Tuzla se nalazi u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine, na obroncima planine Majevice, na prosječnoj nadmorskoj visini od 239 metara. Povoljan geografski položaj omogućava Tuzli dobru povezanost s ostalim regionima u Bosni i Hercegovini, kao i sa susjednim državama, Hrvatskom i Srbijom i Crnom Gorom, te gotovo podjednako s regionima jugoistočne, centralne i zapadne Evrope.

Grad, kao jedinica lokalne samouprave, je samostalna u odlučivanju i vršenju poslova iz samoupravnog djelokruga a u skladu sa federalnim zakonom, odnosno kantonalnim zakonom i Statutom Grada.

Grad u okviru svog samoupravnog djelokruga:

- osigurava uslove za poštivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom, zakonima i Statutom Grada,
- osigurava lokalne potrebe stanovništva iz oblasti brige o djeci, obrazovanju i odgoju, kulturi, fizičkoj kulturi i sportu, ako zakonima nije drugačije određeno,
- provodi propise iz oblasti prostornog planiranja, kad je to propisano zakonima,
- osigurava provođenje poreske politike i potrebna finansijska sredstva za funkcionisanje Grada, u skladu sa federalnim i kantonalnim propisima,
- osigurava uspostavljanje i održavanje premjera i katastra nekretnina, ako zakonima nije drugačije određeno,
- upravlja gradskom imovinom,
- obavlja komunalne i druge uslužne djelatnosti i stara se o izgradnji, održavanju i korištenju lokalnih puteva, ulica, mostova i drugih objekata lokalne infrastrukture od interesa za Grad,
- osigurava lokalne potrebe stanovništva u oblasti rada i zapošljavanja i socijalne politike, ako zakonima nije drugačije određeno,

- vodi brigu o turističkim resursima Grada i o zaštiti životinja i bilja,
- osigurava korištenje i upravljanje lokalnim građevinskim zemljištem, u skladu sa zakonima i propisima,
- osigurava zaštitu i uređenje čovjekove okoline, u skladu sa zakonima,
- upravlja dobrima od općeg interesa, ako zakonima nije drugačije određeno,
- organizuje zaštitu od požara u skladu sa zakonima,
- osigurava uslove za rad i postojanje lokalnih radio i TV stanica, u skladu sa zakonima,
- osigurava vođenje evidencije o ličnim stanjima građana (matične evidencije) i biračkih spiskova, u skladu sa zakonima,
- obavlja upravne poslove iz djelokruga Grada,
- osniva javne ustanove i druga pravna lica, u skladu sa zakonima, radi ostvarivanja određenih privrednih, društvenih, komunalnih i drugih socijalnih interesa i potreba stanovništva,
- osigurava izvršavanje i drugih poslova u skladu sa zakonima.

Obavljanje pojedinih poslova iz samupravnog djelokruga Grada može se, u skladu sa zakonima, povjeriti ustanovama, preduzećima i drugim pravnim licima. Odluku o povjeravanju poslova donosi Gradsko vijeće.

Gradsku vlast čine:

- Gradsko vijeće (zastupničko-normativno tijelo), i
- Gradonačelnik i službe za upravu (izvršna tijela).
- Gradske službe za upravu i djelokrug njihovog rada

Za obavljanje upravnih i drugih stručnih poslova iz samoupravnog djelokruga Grada, kao i poslova prenesenih Gradu od strane kantonalnih i federalnih vlasti, osnivaju se gradske službe za upravu, u skladu sa Zakonom. Za obavljanje određenih stručnih, tehničkih i drugih poslova za potrebe Gradskog vijeća, Gradonačelnika, organa uprave i upravnih organizacija mogu se osnivati stručne, tehničke i druge zajedničke ili samostalne službe ili druga tijela.

Gradske službe za upravu u skladu sa zakonima i Statutom Grada, neposredno obavaljaju sljedeće upravne i druge stručne poslove:

- izvršavaju gradske propise i druge opće akte iz samoupravnog djelokruga Grada,
- izvršavaju zakone, propise i opće akte, prate stanje i provode utvrđenu politiku u oblastima iz njihove nadležnosti u skladu sa važećim federalnim i kantonalnim zakonima i propisima,
- rješavaju u pravnom postupku o pravima, obavezama i pravnim interesima građana i pravnih osoba iz samoupravnog djelokruga Grada,
- obavljaju nadzor nad djelatnošću javnih preduzeća i ustanova koje obavljaju poslove na osnovu javnih oblasti utvrđenih propisima Grada,
- daju inicijativu za rješavanje određenih pitanja iz samoupravnog djelokruga Grada,
- pripremaju nacrte gradskih propisa i drugih općih akata, iz svoje nadležnosti,
- obavljaju i druge poslove određene Statutom i gradskim propisima.

Rad gradskih službi za upravu je javan. Gradske službe za upravu samostalno obavljaju poslove iz svoje nadležnosti, a za svoj rad odgovorne su Gradskom vijeću i Gradonačelniku.¹³

13 Podaci preuzeti sa: www.tuzla.ba

ROMI/ROMKINJE U GRADU TUZLA

Tuzla broji oko 140 000 stanovnika, a najbrojnija nacionalna manjina na ovom području su Romi. Ukupan broj Roma na području Grada Tuzle prelazi 5.000. Na nivou grada postoje 10 udruženja Roma, te jedno žensko romsko Udruženje. Udruženja se bave romskom problematikom, odnosno obrazovanjem, zapošljavanjem, stambenom problematikom, zdravstvom, nasiljem, ekonomskim osnaživanjem Romkinja, političkom participacijom, itd. Problemi Roma u Gradu Tuzla ne razlikuju se mnogo od problema istih i u drugim lokalnim zajednicama, odnosno od problema Roma na nivou čitave Bosne i Hercegovine. Generalno, susreću se problemima u obrazovanju, zapošljavanju, stanovanju, lošim uvjetima života, niskom zastupljenosću u tijelima odlučivanja i institucijama vlasti, kao i generalno lošim životnim standardom.

Na nivou Grada Tuzle ne postoji Lokalni akcioni plan za rješavanje problema Roma niti Strategija za rješavanje problema Roma. Međutim, treba se naglastiti da se kroz Budžet Grada Tuzle godišnje izdvaja 40.000 KM za učešće u realizaciji Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma., što se vidi na slici 1., 2., i 3. gdje su uočljiva izdvajanja po navedenom pitanju u budžetu za 2014., 2013. i 2012. godinu.

Analizirajući budžet Grada Tuzle za 2012., 2013. i 2014. godinu, može se uvidjeti da drugih sredstava za implementaciju Akcionih planova za rješavanje problema Roma nema, odnosno u okviru budžeta ne postoje sredstava imenovana na način kao prethodno navedena. Međutim, koristeći dostupne izvore, može se uvidjeti da postoje i druga izdvajanja za romsku populaciju, odnosno realizaciju aktivnosti i projekata koji tretiraju problematiku navedene populacije.

RASHODI	PROCJENA OSTVARENJA PLANA RASHODA IZ BUDŽETA ZA 2013.GODINU	OSTVARENJA RASPOREDA RASHODA PO OSNOVU NAM.JENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACUA ZA 2013.GODINU	PROCJENA OSTVARENJA UKUPNIH RASHODA BUDŽETA ZA 2013.GODINU	NACRT PLANA RASHODA IZ BUDŽETA ZA 2014.GODINU	NACKI RASPOREDA RASHODA PO OSNOVU NAM.JENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACUA ZA 2014.GODINU	NACRT UKUPNIH RASHODA BUDŽETA ZA 2014.GODINU
1	2	3	4	5	6	7
TEKUĆI GRANTOVI						
GRANTOVI POJEDINCIMA	739.458,44	946.174,00	1.685.632,44	1.159.500,00	851.469,00	2.010.969,00
Grantovi pojedincima - korisnicima BiZ-a	345.000,00	350.000,00	695.000,00	345.000,00	350.000,00	695.000,00
Stambeno rješavanje korisnika BiZ-a - sredstva TK	0,00	440.000,00	440.000,00	0,00	450.000,00	450.000,00
Grantovi pojedincima - stipendije	75.800,00	0,00	75.800,00	75.000,00	0,00	75.000,00
Grantovi pojedincima - socijalne pomoći	250.000,00	2.574,00	252.574,00	250.000,00	1.469,00	251.469,00
Grantovi pojedincima - pom.povratku (raseljena lica)	18.000,00	50.000,00	68.000,00	12.000,00	0,00	12.000,00
Grant za učeće u realizaciji Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma	40.000,00	0,00	40.000,00	40.000,00	0,00	40.000,00

SLIKA 1.: Dio budžeta Grada Tuzle (2014. godina) gdje su vidljiva izdvajanja za Rome

RASHODI	PROCJENA OSTVARENJA RASHODA IZ BUDŽETA ZA 2012.GODINU	PROCJENA OSTVARENJA RASHODA PO OSNOVU NAMJENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACUA ZA 2012.GODINU	PROCJENA OSTVARENJA UKUPNIH RASHODA BUDŽETA ZA 2013.GODINU	NACRT RASPOREDA RASHODA PO OSNOVU NAMJENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACUA ZA 2013.GODINU	NACRT UKUPNIH RASHODA BUDŽETA ZA 2013.GODINU	PLAN RASHODA IZ BUDŽETA ZA 2013.GODINU	RASPOREDA RASHODA PO OSNOVU NAMJENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACUA ZA 2013.GODINU	UKUPNI RASHODI BUDŽETA ZA 2013.GODINU	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TEKUĆI GRANTOVI									
GRANTOVI POJEDINCIMA	1.189.259,10	1.237.771,45	2.427.030,55	1.253.800,00	941.350,00	2.195.150,00	1.269.785,65	941.350,00	2.211.136,65
Grantovi pojedincima - korisnicima BiZ-a	355.519,50	286.064,79	641.584,29	345.000,00	300.000,00	645.000,00	345.000,00	350.000,00	695.000,00
Stambeno rješavanje korisnika BiZ-a - sredstva TK	0,00	739.714,18	739.714,18	0,00	440.000,00	440.000,00	0,00	440.000,00	440.000,00
Grantovi pojedincima - stipendije	70.800,00	0,00	70.800,00	70.800,00	0,00	70.800,00	70.800,00	0,00	70.800,00
Grantovi pojedincima - socijalne pomoći	254.978,25	602,10	255.580,35	250.000,00	1.350,00	251.350,00	250.000,00	1.350,00	251.350,00
Grantovi pojedincima - pom.povratku (raseljena lica)	18.296,24	0,00	18.296,24	18.000,00	50.000,00	68.000,00	18.000,00	50.000,00	68.000,00
Grant za učeće u realizaciji Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma	40.000,00	0,00	40.000,00	40.000,00	0,00	40.000,00	40.000,00	0,00	40.000,00

SLIKA 2.: Dio budžeta Grada Tuzle (2013. godina) gdje su vidljiva izdvajanja za Rome

RASHODI	PROCJENA OSTVARENJA BUDŽETA 2011.GODINE	NACRT BUDŽETA 2012. GODINE	PLAN RASHODA IZ BUDŽETA 2012.GODINE	RASPORED PRIMORA P ONOVU NAMJENSKIH I VLASTITIH PRIMORA TEKUĆIH TRANSFERA I DONACIJA 2012.GODINE	UKUPNI RASHODI BUDŽETA 2012.GODINE	INDEX 6/2	INDEX 6/3	% UČEŠĆA U STRUKTURI UKUPNIH RASHODA
1	2	3	4	5	6	7	8	9
TEKUĆI GRANTOVI								
GRANTOVI POJEDINCIMA	1.113.000,00	1.355.480,00	1.185.480,00	1.201.350,00	2.386.830,00	214,45	176,09	4,69
Grantovi pojedincima - korisnicima BiZ-a	450.000,00	370.000,00	400.000,00	0,00	400.000,00	88,89	108,11	0,79
Stambeno rješavanje korisnika BiZ-a + sredstva TK	0,00	0,00	0,00	1.000.000,00	1.000.000,00	0,00	0,00	1,97
Grantovi pojedincima - stipendije	68.000,00	68.000,00	68.000,00	0,00	68.000,00	100,00	100,00	0,13
Grantovi pojedincima - socijalne pomoći	255.000,00	255.000,00	255.000,00	1.350,00	256.350,00	100,53	100,53	0,50
Grantovi pojedincima - pom.povratku (raseljena lica)	20.000,00	70.000,00	20.000,00	50.000,00	70.000,00	350,00	100,00	0,14
Grant za učešće u realizaciji Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma	40.000,00	40.000,00	40.000,00	0,00	40.000,00	100,00	100,00	0,08

SLIKA 3.: Dio budžeta Grada Tuzle (2012. godina) gdje su vidljiviva izdvajanja za Rome

OBRAZOVANJE

U svim savremenim društvima, oblast obrazovanja zauzima jednu od primarnih uloga za društveni progres. Slojevitošću modernog društva, tako i njegovim zahtjevima razvili su se i različiti vidovi obrazovanja (formalno, neformalno i životno obrazovanje) koji trebaju da koriste razvoju ukupnih potencijala ličnosti i njihovih usklađenosti sa društvenim potrebama. To ujedno predstavlja i kontinuirani proces sticanja znanja, vještina i stavova, kao i njihovo oblikovanje kako bi mlada osoba postala samostalni i korisni član društvene zajednice.

Obrazovanje je jedan od najvećih problema romske manjine u Bosni i Hercegovini, pa tako i na području Tuzlanskog kantona i Grada Tuzle. Nedostatak materijalnih sredstava glavni je razlog zbog kojeg romska djeca ne idu u školu. U skladu sa obavezujućim dokumentima koji su ranije pominjani, gradske i kantonalne vlasti osiguravaju određena sredstva za pomoći u školovanju romskoj djeci, međutim, to je nedovoljno u odnosu na uslove u kojima žive i školuju se djeca iz romskih sredina. Međutim, potrebno je navesti pozitivne

primjere izdvajanja sredstava iz budžeta Tuzlanskog kantona i Grada Tuzla, kao i izdvajanja Federalnog ministarstva obrazovanja u gore navedene svrhe.

Kao podsticaj školovanju romske djece, kantonalno Ministarstvo obrazovanja dodjeljuje jednokratne stipendije za 74 najuspješnija učenika. Također, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke u 2014. godini osiguralo je 85 jednokratnih stipendija na nivou Federacije BiH, od čega su 33 stipendije dobili učenici Romi koji su postigli dobre rezultate na kraju školske godine, s područja Tuzlanskog kantona.

Ministarstvo obrazovanja i udruženja Roma, svakodnevno ulažu napore na povećanju broja školovanih Roma. U osnovne škole u Tuzlanskom kantonu ide oko 800 romske djece. Srednje škole pohađa oko 130 djece romske nacionalnosti, dok ih 7 ide na fakultet. Federalno ministarstvo obrazovanja u 2012. godini je za odlične učenike osnovnih škola osiguralo jednokratnu pomoć od 490 KM, a besplatne udžbenike dobila su djeca u Tuzli i Gračanici. Navedene činjenice donekle idu u prilog realizaciji Akcionog plana obrazovanja za Rome.

Jedan od projekata koje realiziraju romska udruženja s područja Grada Tuzla je projekat “Integracija romskih učenika u obrazovni sistem Tuzlanskog kantona i Brčko Distrikta” koji se realizovao u 2014. godini, a isti je imao za cilj da se pokušaju implementirati odnosno predložiti mjere za poboljšanje statusa ove populacije. Treba navesti i to da Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona subvencioniralo troškove ishrane i smještaja studenata, za što je u Budžetu Tuzlanskog kantona za 2013. godinu bio planiran iznos od 246.000,00 KM; pored toga, sufinsansira se prijevoz učenika osnovnih škola na području Tuzlanskog kantona koji stanuju na udaljenosti većoj od četiri kilometra od najbliže škole, za što je u Budžetu Tuzlanskog kantona u istoj godini bio planiran iznos od 1.000.000,00 KM; također finansira nabavku udžbenika za učenike u stanju socijalne potrebe, kao i učenike iz reda Roma i ostalih

nacionalnih manjina te se vrši sufinansiranje vanrednog školovanje Roma u osnovnim i srednjim školama.

Pored ranije navedenih 40.000,00 KM koje Grad Tuzla izdvaja za potrebe realizacije Akcionog plana za rješavanje problema Roma, treba istaći da se na godišnjem nivou iz budžeta Grada izdvajaju sredstva za obrazovanje koja nisu imenovana na Rome, ali treba ih pomenuti obzirom da govorimo o obrazovanju. Grad Tuzla je u 2012. godini za obrazovanje odnosno stipendije pojedincima izdvojilo 68.000,00 KM, u 2013. godini za istu namjenu izdvojeno je 70.800,00 KM, dok je u 2014. godini taj iznos bio 75.800,00 KM.

STAMBENO ZBRINJAVANJE

Nedostatak osnovne infrastrukture u izgrađenim naseljima, loš kvalitet građevinskih radova, netransparentnost u procesu odabira korisnika stambenih projekata, samo su neki od problema u ovom segmentu Dekade Roma u BiH. Kako se navodi u nacrtu Akcionog plana za stambeno zbrinjavanje Roma, više od polovine stambenih jedinica u Tuzlanskom kantonu je bez kanalizacije, trećina ih je bez vode. Prvobitni plan je bio da se, u periodu od 8 godina, za stambeno zbrinjavanje Roma izdvoji oko 440 miliona KM (oko 55 miliona KM na godišnjem nivou na podršju cijele BiH). Na osnovu pregleda utrošenih sredstava u navedene namjene, može se uvidjeti da je u periodu od 2009. do 2012. godine iz svih izvora izdvojeno ukupno 12,5 miliona KM (3,6 miliona godišnje) što je 6% manje od planiranog. Pri tome se iz državnog budžeta izdvaja oko 2 miliona KM, a glavna tačka implementacije svih aktivnosti je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Iz ugla samih lokalnih zajednica, strategija za stambeno zbrinjavanje Roma ima nekoliko problema, a ključni u ovom slučaju su neriješeni imovinsko – pravni odnosi kada su nekretnine u pitanju, nedostatak osnovne infrastrukture, lokacija za gradnju novih stambenih jedinica, ali i nedostatak komunikacije sa predstvincima romske zajednice.¹⁴

14 Izvor: www.diskriminacija.ba

Centri za socijalni rad, koji su također uključeni u cijeli proces, obzirom da imaju direktni kontakt sa predstavnicima romskih zajednica na terenu, smatraju da se projekti odobravaju prema teritoriji, a ne prema stvarnim potrebama. Također, nepotpuna je evidencija o stvarnim potrebama romske populacije, zanemareno je učešće socijalnog stanovanja u rješavanju stambenih potreba Roma, itd.

Za proteklu godinu Vlada TK odobrila je prijenos sredstava za realizaciju projekta „Roma Action”, te je humanitarnoj međunarodnoj organizaciji Hilfswerk Austria International odobren iznos od 10.000,00 KM za realizaciju projekta „Roma Action - Podrška socio-ekonomskom uključenju romske populacije u BiH putem obezbjeđenja stambenih jedinica i socio-ekonomskih mjera sa aktivnim učešćem lokalnih vlasti”.

Projekat predviđa podršku socio-ekonomskom uključenju romske populacije, i obezbjeđenje stambene jedinice za 150 romskih porodica u 14 općina u BiH. Na području Tuzlanskog kantona u tri općine i to Tuzla, Lukavac i Gračanica se putem obezbjeđenja stambenih jedinica, infrastrukture i socio-ekonomskih mjera sa aktivnim učešćem lokalnih vlasti, obezbijedilo poboljšanje uslova života za 41- nu socijalno najugroženiju romsku porodicu. Riječ je o 13 porodica u Gradu Tuzla, 16 u općini Lukavac i 12 u općini Gračanica. Korisnici projekta su romske porodice koje nemaju riješeno stambeno pitanje ili žive u neuslovnim stambenim jedinicama. Kriterije za izbor korisnika definisala je Komisija za izbor korisnika u svakoj projektnoj lokalnoj zajednici, čiji članovi su bili predstavnici svih ključnih učesnika u projektu uključujući i predstavnike Roma. Ukupan budžet Projekta iznosi 3.036.856 eura dok je ukupan iznos granta Europske unije 2.500.000 eura.

U okviru implementacije Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma u oblasti stambenog zbrinjavanja, a u okviru „Dekade inkvizije Roma 2005-2015“, Općina (Grad) Tuzla je potpisala memorandum o razumijevanju, a zatim i Sporazum o implementaciji projekta „Stambeno zbrinjavanje Roma u općini Tuzla“ sa organizacijom „Hilfswerk Austrija International“. Projektom je

obezbjedena izgradnja 15 stambenih objekata za najugroženije porodice u 2014. godini. Sredstva za realizaciju projekta obezbijedilo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Hilfswerk Austrija International i Općina (Grad) Tuzla. U narednoj godini je planirana realizacija druge faze, u okviru koje će biti izgrađene nove stambene jedinice za najugroženije romske porodice, koje ispunjavaju kriterije za dodjelu sredstava.¹⁵ Kao što je vidljivo sa slike 4., Grad Tuzla izdvojio je 200.00 KM za ovaj projekat, koji se realizuje uz pomoć gore navedenih donatora.

RASHODI	PROCJENA OTVARENJA PLANAA RASHODA PO CINOVU NAMENJENIH I VLASTITIH PRIHOVA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACIJA ZA 2013.000NU	OVTARENJA RASHODA PO CINOVU NAMENJENIH I VLASTITIH PRIHOVA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACIJA ZA 2013.000NU	PROCJENA OTVARENJA RASHODA IZ BUЏETA ZA 2013.000NU	NACRT PLANA RASHODA IZ BUЏETA ZA 2014.000NU	RAPIRODA RASHODA PO CINOVU NAMENJENIH I VLASTITIH PRIHOVA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACIJA ZA 2014.000NU	NACRT UKUPNIH RASHODA IZ BUЏETA ZA 2014.000NU	PLAN RASHODA IZ BUЏETA ZA 2014.000NU	RAPIROD RASHODA PO CINOVU NAMENJENIH I VLASTITIH PRIHOVA, TEKUĆIH TRANSFERA I DONACIJA ZA 2014.000NU	UKUPNI RASHODI BUЏETA ZA 2014.GODINU
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8. KAPITALNI IZDACI									
IZDACI ZA NABAVKU STALNIH SREDSTAVA									
GRADJEVINE I OSTALI OBJEKTI	960.000,00	0,00	960.000,00	2.480.000,00	2.650.000,00	5.130.000,00	1.649.245,19	1.950.000,00	3.599.245,19
Učešće u izgradnji komunalnih objekata (Projekat Općina Tuzla-Hilfswerk Austria)	0,00	0,00	0,00	200.000,00	0,00	200.000,00	200.000,00	0,00	200.000,00

SLIKA 4.: Budžet Grada Tuzle (2014.): Sredstva za stambeno zbirinjavanje Roma

Analizirajući budžet Grada Tuzle za 2012., 2013. i 2014. godinu, pored godišnjeg iznosa od 40.000,00 KM, i 200.000,00 KM s kojim iznosom je Grad Tuzla učestvovao u pomenutom projektu humanitarne organizacije „Hilfswerk Austrija International“, druga izdvajanja sredstava namijenjenih za rješavanje stambene problematike romske populacije nisu vidljiva.

ZAPOŠLJAVANJE

Posljednju fazu “Dekade socijalne inkluzije Roma“ i predsjedavanje istom, Bosna i Hercegovina dočekuje bez ijednog zaposlenog Roma u državnim institucijama. Pet romskih koordinatora pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, koji su bili zaposleni po projektu nevladine organizacije, čiji zadatak je, između ostalog, bio da koordinišu saradnju između institucija vlasti na svim nivoima i romskih udruženja, prestali su da rade po završetku projekta.

Zapošljavanje je osnov ostvarivanja socijalnih i ekonomskih prava. Romi imaju otežan pristup zapošljavanju, zbog niskog nivoa obrazovanja. Dosadašnja praksa je pokazala da je veoma važno Rome podržati u zapošljavanju, jer je to veoma važno i za školovanje i za ostvarivanje zdravstvene zaštite i za ostvarivanje boljeg stanja jedne porodice. U BiH nema modela za zapošljavanje Roma, sa organizovanim programima edukacije koji bi bili uskladjeni s potrebama tržišta rada, odnosno edukacije i obuke za poslove koji su traženi u BiH. Također, nema modela socijalnog preduzetništva putem kojeg bi se Romi zapošljavali.

Programi zapošljavanja za Rome u 2012. i 2013. godini koje su sprovodile Službe za zapošljavanje u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH, uključivale su poticajne mjere za samozapošljavanje Roma u ukupnom iznosu od 446,000 EUR - a, za 212 Roma koji su bili zaposleni do kraja 2013. godine.¹⁶

Kada je riječ o ovakvim programima na nivou Tuzlanskog kantona, riječ je o programu sufinansiranju zapošljavanja pod nazivom “Prilika za sve”, koji između ostalog podrazumijeva i zapošljavanje Roma u 2014. godini. Ovim programima u TK je planirano zapošljavanje oko 2.000 osoba, raznih profila i zanimanja. Federalni zavod kroz sve ove mjere uglavnom sufinansira doprinose, uz i na platu obračunate poreze. U nekim programima na to se dodaje

16 Revidirani Akcioni plan za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013. – 2016. godine

još 50 KM za prevoz i ishranu, negdje se dodaju samo sredstva za prevoz.

U Specijalnom izvještaju o polažaju Roma, navodi se da je Vlada TK u 2013. godini izdvojila 25.000 EUR za zapošljavanje Roma. Ostali nivoi vlasti nisu izdvajali sredstva za inkluziju Roma, bez obzira na njihovu obavezu. Kako je navedeno, izuzetak je Tuzlanski Kanton gdje je vlada izdvojila 25,000 EUR-a za zapošljavanje Roma. Na nivou Grada ne postoje budžetska izdvajanja u ovu namjenu, te napominjemo da kroz analizu budžeta za 2012., 2013., i 2014. godinu nisu vidljiva izdvajanja posebno za ovu namjenu.

Međutim, važno je napomenuti da nevladine organizacije s područja Grada Tuzla rade na rješavanju ove problematike kroz implementaciju različitih projekata kao što je npr. „Program podrške zapošljavanju Roma/Romkinja na području Tuzlanskog Kantona“, koji ima za cilj jačanje kapaciteta i osposobljenost mladih Roma/Romkinja s ciljem lakšeg zapošljavanja i stvaranja boljih uslova života. Kroz projekt je osposobljeno 25 mladih Roma/Romkinja kroz provođenje akreditovanog programa obrazovanja sa upisom u radničku knjižicu. Ipak, treba imati u vidu da su to projekti koji su finansijski podržani uglavnom od strane stranih donatora, a ne institucija lokalne, kantonalne, federalne ili državne vlasti. Pored toga, sprovode se i programi i projekti ekonomskog osnaživanja Romkinja, koji povećava ekonomske mogućnosti za socijalno ugrožene i marginalizovane žene, koje su između ostalog i žrtve nasilja. Ovakvi projekti smanjuju socijalnu isključenost Romkinja i poboljšavaju materijalni status njihovih porodica.

Trogodišnja implementacija Akcionog plana zapošljavanja Roma nažalost nije ispunila očekivanja. S obzirom na sve veću složenost ekonomsko-političke situacije i uslova velike nezaposlenosti u zemlji, nerealno je očekivati značajnije pomake u zapošljavanju Roma u narednom periodu.

Ono što je definitivno najveći problem u ovom smislu jeste niska kvalifikovanost Roma i Romkinja. Kao takvi/e ne mogu biti

konkurenčija na tržištu rada, a isto tako je mala vjerovatnoća da će uspješno voditi svoj privredni biznis. S druge strane, ono što je mnogo veći problem i teže rješiv je nezainteresovanost poslodavaca. Bez obzira što bi upošljavanje Roma bilo subvencionisano, poslodavci se rijetko ili gotovo nikako ne odlučuju da pruže šansu Romima. Razloge za ovakav stav poslodavaca možemo tražiti u ukorijenjenim predrasudama o Romima.

U dostupnim izvorima informacija naodi da se je preduzeće Bingo iz Tuzle, preduzeće koje prima određeni broj radnika/ica romske nacionalnosti. Zapošljavanje Roma će se u narednom periodu pokušati realizovati kroz zadružarstvo, udruživanje Roma, otvaranje romskih zanatskih centara, prikupljanje sekundarnih sirovina kroz otvorene zadruge, podsticanje poljoprivrede i drugih oblika koji do sada nisu primjenjivani.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zdravstvena zaštita Roma i Romkinja kako je navedeno predstavlja veliki problem, obzirom na niz okolnosti koje doprinose nemogućnosti ostvarivanja jednog od osnovnih građanskih prava. Stjecanje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja uređeno je Zakonom o zdravstvenom osiguranju FBiH i RS-a. Obaveznim zdravstvenim osiguranjem osigurava se se osiguranicima i članovima porodice osiguranika pravo na korištenje zdravstvene zaštite po zakonu i propisima donesenim na osnovu zakona. Status osigurane osobe ostvaruje se na osnovu podnesene prijave na obavezno zdravstveno osiguranje i dokumentacije kojom se dokazuje zakonska osnova osiguranja, a utvrđuje se u nadležnom zavodu zdravstvenog osiguranja. Obavezno zdravstveno osiguranje zasniva se na načelima uzajamnosti i solidarnosti. Prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ostvaruju samo osobe kojima je zavod zdravstvenog osiguranja utvrdio status osigurane osobe, što se dokazuje zdravstvenom legitimacijom koju je izradio nadležni organ. Od utvrđenog statusa zavisi obim prava i obaveza iz obaveznog zdravstvenog osiguranja.¹⁷

17 Bajić Š., i Alađuz Dž., „Život jednakih mogućnosti - Vodič kroz prava“, Care International

Kada su u pitanju izdvajanja za namjenu zdravstvenog osiguranja na niovu Grada Tuzla u periodu 2012., 2013. i 2014. godine iz budžeta grada, sredstava imenovanih konkretno u tu namjenu nema, međutim postoje izdvajanja kroz projekte nevladinih organizacija koje finansirala Općina (Grad) Tuzla. Tako već nekoliko godina unazad Udruženje „Bolja budućnost“, provodi projekt pod nazivom “Besplatna godišnja premija zdravstvenog osiguranja za 2014 godinu”, a cilj projekta je da se obezbijedi besplatna godišnja premija zdravstvenog osiguranja za najugroženiju romsku djecu do 18 godina. Navedeni projekt finansira, kako je ranije navedeno Grad Tuzla.

Treba napomenuti da je u budžet za 2014. godinu iz oblasti aktivnosti zdravstva planirano 14.000,00 KM za oblast javnog zdravstva i 30.000,00 KM za oblast zdravstvene zaštite životinja, dok u 2013. i 2012. godini u oblasti aktivnosti zdravstva izdvojena su sredstva samo za zdravstvenu zaštitu životinja.

FUNKCIJINALNA KLASIFIKACIJA	OSTVARENJA RASHODA PO OSNOVNU PROCIJENA OSTVARENJA PLANA RASHODA IZ BUDZETA ZA 2013.GODINU	PROCIJENA OSTVARENJA PLANA RASHODA PO OSNOVNU PROCIJENA OSTVARENJA PLANA RASHODA IZ BUDZETA ZA 2013.GODINU	NACRT PLANA RASHODA IZ BUDZETA ZA 2014.GODINU	NACRT UKUPNIH RASHODA IZ BUDZETA ZA 2014.GODINU	RASPOREDI RASHODA PO OSNOVNU NAMJENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, BUDZETA ZA 2014.GODINU	RASPOREDI RASHODA PO OSNOVNU NAMJENSKIH I VLASTITIH PRIHODA, BUDZETA ZA 2014.GODINU
					PLAN RASHODA IZ BUDZETA ZA 2014.GODINU	RASHODA IZ BUDZETA ZA 2014.GODINU
1	2	3	4	5	6	7
UKUPNI IZDACI	36.579.337,27	5.938.700,04	42.518.037,31	36.459.910,00	5.782.579,54	42.242.469,54
AKTIVNOSTI OPĆIH JAVNIH SLUŽBI	9.554.350,00	194.895,30	9.849.385,30	9.719.850,00	237.000,00	9.966.850,00
Izvršni i pravni organi, finansijski i fiskalni organi	5.855.350,00	194.895,30	6.050.385,30	5.798.500,00	237.000,00	6.036.500,00
Organj opštih službi	3.798.000,00	0,00	3.798.000,00	3.820.350,00	0,00	3.820.350,00
AKTIVNOSTI ODRBANE	2.548.700,00	0,00	2.548.700,00	2.860.500,00	0,00	2.860.500,00
Aktivnosti civilne zaštite	2.548.700,00	0,00	2.548.700,00	2.860.500,00	0,00	2.860.500,00
AKTIVNOSTI JAVNOG REDA I SIGURNOSTI	2.445.077,62	103.600,00	2.548.677,62	2.664.300,00	50.000,00	2.714.300,00
Aktivnosti vatrogasnje zaštite	63.000,00	0,00	63.000,00	78.000,00	0,00	78.000,00
Aktivnosti općinskog pravobranilaštva	960.900,00	0,00	960.900,00	786.300,00	0,00	786.300,00
Aktivnosti zaštite od prirodnih nepogoda	1.421.577,62	103.600,00	1.525.177,62	1.800.000,00	50.000,00	1.850.000,00
AKTIVNOSTI OBRAZOVANJA	1.151.200,00	1.691.202,19	2.842.402,19	1.205.000,00	1.562.000,00	2.767.000,00
Aktivnosti predškolskog obrazovanja	1.075.400,00	1.691.202,19	2.766.602,19	1.130.000,00	1.562.000,00	2.692.000,00
Aktivnosti za području iz oblasti obrazovanja (stipendije)	75.000,00	0,00	75.000,00	75.000,00	0,00	75.000,00
AKTIVNOSTI ZDRAVSTVA	30.000,00	0,00	30.000,00	0,00	30.000,00	44.000,00
Aktivnosti javnog zdravstva	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14.000,00
Aktivnosti za zdravstvenu zaštitu životinja	30.000,00	0,00	30.000,00	0,00	30.000,00	30.000,00

SLIKA 5 : Budžet Grada Tuzla (2014.): Sredstva za aktivnost zdravstva

Kroz analizu budžeta Grada Tuzle može se uvidjeti da su izdvajanja sredstava za potrebe romske populacije relativno nesrazmjerna u odnosu na njihove probleme, međutim, svakako je pohvalno da se u budžetu nalazi stavka koja se konkretno odnosi realizaciju Akcionog plana za potrebe Roma, kao i izdvajanja za rješavanje stambene problematike Roma.

Treba navesti i to da su rashodi u budžetu za 2014. godinu prema članu 5 Budžeta Grada Tuzla iznosili 40.292.520,19 KM, a izdvajanja koja su u interesu romske populacije sljedeća: sredstva za implementaciju Akcionog plana za rješavanje problema Roma: 40.000,00; podrška humanitarnoj organizaciji Hilfswerk za izgradnju stambenih objekata za Rome: 200.000,00 KM, oblast obrazovanja (stipendije): 75.800,00 KM, aktivnosti iz oblasti socijalne zaštite: 1.304.800,00 KM, te grantovi za neprofitne organizacije: 65.000,00 KM.

Kada je u pitanju 2013. godina rashodi za navedeni period su bili: 53.782.260,07 KM, prema članu 4 Budžeta Općine Tuzla za period 01.01.2013. – 31.12.2013. godine. U navedenom periodu izdvajanja za potrebe Roma (implementacija Akcionog plana) izosila su: 40.000,00 KM, oblast obrazovanja: 70.800,00, aktivnosti iz oblasti socijalne zaštite: 1.288.669,47 KM, te grantovi za nevladine organizacije 100.000,00 KM.

U periodu od 01.01.2012. – 31.12.2012. godine rashodi prema članu 4 Budžeta Općine Tuzla bili su 50.866.541,90 KM, a izdvajanja prema već ranije pominjanim aktivnostima su sljedeća: obrazovanje (stipendije): 68.000,00 KM; oblast socijalne zaštite: 1.182.600,00 KM; grantovi za nevladine organizacije: 101.250,00 KM, te za provedbu Akcionog plana za rješavanje problematike Roma: 40.000,00 KM. Također, prilikom analize budžeta obratili smo pažnju na to koliko je isti gender senzitivan u smislu određenih konkretnih izdvajanja za žene, s posebnim akcentom na Romkinje. Navedeno je interesantno s obzirom na dvostruku diskriminaciju i vrlo težak položaj u kojem se iste nalaze. Romkinje su naročito ugrožene zbog široko rasprostranjene predrasude prema njima, nemogućnosti pritupa mjestima odlučivanje, niskog nivoa obrazovanosti, itd.

Dodatan problem za Romkinje je i mali broj organizacija koje se bave pravima Romkinja, a naročito pravima Romkinja na život bez nasilja i diskriminacije. Također, nema sistemske saradnje niti razmijene iskustava, znanja i kapaciteta između romskih organizacija, Romkinja liderica u zajednici i ženskih organizacija koje već dugi niz godina pružaju pomoć i servise ženama, te zagovaraju bolju zakonsku i praktičnu zaštitu žena od nasilja.

U Tuzli postoji jedno žensko romsko udruženje koje se bavi problematikom Romkinja, te uz pomoć različitih donatora implementira projekte koji se tiču Romkinja i problema s kojima se susreću. Projekti se tiču obrazovanja, odnsono radi se na prevenciji odustajanja romske djece od osnovnog obrazovanja, s akcentom na djevojčice, zatim prevenciji nasilja u porodici, a tu su i besplatni pregledi kolposkopije i papa testa za Romkinje bez zdravstvenog osiguranja., te drugi niz tematskih projekata koji se tiču problema Romkinja.

U budžetu Grada Tuzla za 2012., 2013., i 2014. godinu također ne postoje konkretna izdvajanja za rješavanje određene problematike žena, međutim, pohvalno je postojanja Akcionog plana ravnopravnosti spolova Općine Tuzla iz 2013. godine, koji je nastao kao rezultat projekta nevladine organizacije Vesta. U Akcionom planu navodi se da po podacima nadležnih službi u januaru 2013. u Općini Tuzla bilo je ukupno 480 zaposlenih od toga 253 žene (52,7%). Od ukupno 13 rukovodilaca službi – pomoćnika načelnika, 6 su žene (uključujući i Sekretara OV). Predstavljena struktura ukazuje na balansirano učešće oba spola među zaposlenim, uz nešto veće učešće žena i na vrlo visok stepen ravnopravnosti muškaraca i žena na upravljačkim pozicijama. Generalna ocjena stanja rodne ravnopravnosti na području Općine Tuzla koja je provedena u periodu mart – maj 2013. godine, ukazuje na značajne pozitivne aspekte i trendove u brojnim oblastima rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, ali otvara i prostor za dalje djelovanje u pravcu unapređenja stanja.¹⁸

18 Akcioni plan ravnopravnosti spolova, Općina Tuzla, 2013., Tuzla.; Izvor: www.tuzla.ba

Od ukupnog broja žena koje su zaposlene na području Općine Tuzla, Kantona i Federacije, Tuzla bilježi procenat od 40,66% učešće žena među zaposlenim po pokazateljima Federalnog zavoda za statistiku iz decembra 2012. godine.

Na području TK učešće žena među zaposlenim iznosi 35,57%, dok je na nivou Federacije procenat učešća žena 39,42%. Iako postoji potreba za daljim poboljšanjima u kreiranju potpuno jednakih prilika za muškarce i žene, ukupno učešće od 40,66% je prilično zadovoljavajući nivo koji se postiže na području općine Tuzla, sa značajno većim učešćem žena u strukturi zaposlenih u odnosu na prosjek TK i većim učešćem žena u odnosu na prosjek FBiH.

ZAKLJUČAK

Na osnovu ranije navedenih podataka možemo izvesti zaključak da sredstva koja su izdvojena iz različitih izvora za implementaciju Akcionih planova za rješavanje problema Roma, nedovoljna da se niz problema s kojima se Romi i Romkinje susreću riješe. Ovim dokumentom dotakli smo se samo nekoliko ključnih problema i sredstava koja su izdvojena, s fokusom na Grad Tuzla. Ne može se reći da od perioda pristupanja Dekadi Roma BiH nije napravljen pomak u tom smislu, ali da je potrebno još mnogo rada i ulaganja sredstava, svakako da jeste.

Poseban osvrт bismo dali na problem Romkinja, koje se u rijetkim dokumentima zasebno spominju, iako su u dvostruko težem položaju zbog niza faktora koji utiču na to. Stoga, smatramo za shodnim da su u budžetima potrebna posebna izdvajanja za potrebe Romkinja, te da se istima omogući participacija u javnom i društvenom životu, koja će im omogućiti mјesta odlučivanja, zapošljavanja u institucijama, te samim tim bolji položaj i veću mogućnost za smanjenje segregacije, diskriminacije i generalno teškog položaja Roma i Romkinja u Bosni i Hercegovini.

LITERATURA

Akcioni plan ravnopravnosti spolova Općina Tuzla, 2013., Tuzla.

Bajić Š., i Alađuz Dž., „Život jednakih mogućnosti - Vodič kroz prava“, Care International NWB, Sarajevo.

Revidirani Akcioni plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013. – 2016. godine.

Rodna dimenzija uzroka odustajanja RAE djece od obaveznog školovanja u zemljama regije, Bosna i Hercegovina, 2011., Bosna i Hercegovina.

Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena u Bosni i Hercegovini.

Internet izvori:

www.tuzla.ba

www.diskriminacija.ba

www.bolja-budućnost.com.ba

